

**YEREL YÖNETİMLERİN SOSYAL POLİTİKA
UYGULAMALARINDAKİ ROLÜ: İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ SOSYAL YARDIM BİRİMİ ÖRNEĞİ²³**

**THE ROLE OF LOCAL GOVERNMENTS IN SOCIAL POLICY
IMPLEMENTATIONS: ISTANBUL METROPOLITAN
MUNICIPALITY SOCIAL AID UNIT**

Ramazan TİYEK

Özet

Kısaca, insanların temel ihtiyaçlarını karşılamada güçlük çekmeleri olarak değerlendirilen yoksulluk, sosyal politikanın ilgilendiği konuların başında gelmektedir. Yoksul bireylerin ihtiyaçlarını kısa süreliğine gidermek için sosyal yardımlar yapılmaktadır. Kamu hizmetlerinin yerelleşmesi ile önemi daha da artan bir yerel yönetim birimi olan belediyelerin, sosyal politika kapsamında yaptıkları önemli çalışmalardan birisi de yoksul vatandaşlara yapılan sosyal yardımlardır. Bu çalışmada yerel yönetimlerin sosyal politika uygulamalarındaki rolüne değindikten sonra İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Yardım Birimi çalışmaları değerlendirilmiştir. Araştırma verileri, Sosyal Yardım Birimi yöneticileri tarafından temin edilmiştir. Sosyal Yardım Birimi ihtiyaç sahiplerine nakdi yardımların yanında gıda kuponu, şehit, yetim ve öksüz çocuklarına eğitim yardımı yapmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Politika, Yerel Yönetimler, Sosyal Yardımlar, İBB

---

² Yrd. Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, ramazantiyek@gmail.com

³ Bu çalışma, 25-27 Mayıs 2012 tarihlerinde düzenlenen **14. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi**'nde sunulan bildirinin gözden geçirilmiş halidir.

Abstract

In short, poverty defined as difficulty in meeting basic needs is the primary issue which social policy handles. Social aids are done in order to meet the needs of poor individuals for a short term. Social aids are one of the most important works of the municipalities, the importance of which has increased as a result of the localization of public services. In this research, after dealing with social policy implementations of local governments, works of Social Aid Unit of Istanbul Metropolitan Municipality were evaluated. The research data was provided by the Social Aid Unit managers. As well as financial aids, food coupons, education aids for the children of martyrs, orphans.

Key Words: Social Policy, Local Governments, Social Aids, IMM.

Giriş

Toplumda sosyal adaleti ve sosyal güvenliği sağlamaya çalışan sosyal devlet, günümüzde daha çok önem kazanmaya başlamıştır. Sosyal devletin en önemli özelliklerinden sosyal yardım hizmetleri, yoksul durumda olan vatandaşlarının ihtiyacını gidermek, onların bakım ve gelişimini sağlamak amacını oluşturmaktadır. Yoksulluk kavramı, bazı insanların çeşitli nedenlerle (kendi özellikleri, doğal koşullar, savaş vb.) geçimlerini sağlamakta, hatta karınlarını doyurmakta güçlük çekme durumlarını ifade etmek için kullanılmaktadır. Sosyal devlet, yoksullukla mücadelede değişik yöntemleri kullanmaktadır. Yerel yönetimler aracılığıyla yoksulluğu azaltmak da bunlardan bir tanesidir.

Kamu Yönetimi'nde, kamu hizmetlerinin '*yer yönünden* yerinden yönetim esasına' uygun olarak yürütülmesi amacıyla oluşturulan yerel yönetimler; bu kamu hizmetlerinin devletin merkezi örgütlenmesi ve hiyerarşisi dışındaki bir takım organlar tarafından yerine getirilmesi demektir (Eraslan Yayınoğlu, 2005: 42). Özerk yönetim birimi olarak görev yapan yerel yönetimler belediye, il özel idaresi ve köy gibi yönetim birimlerini kapsamaktadır (Bilgin, 2002:

314). Merkezi yönetim hiyerarşisi dışında, yerel halkın seçimi ile işbaşına gelmiş ve yerel halka hizmet etmekle görevli bir kuruluş olması nedeniyle yerel yönetim kuruluşları içerisindeki en önemli birimi belediyeler oluşturmaktadır (Eryılmaz, 2008: 151; Eraslan Yayınoğlu, 2005: 42).

Kar amacı gütmeyen ve kamu yararını tüm çalışmalarda gözetilen belediyelerin yaptıkları uygulamalardan birisi de yoksullukla mücadele kapsamında yoksul vatandaşlarının ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. İnsanın sosyal ihtiyaçlarının karşılanması ve refah seviyesinin yükseltilmesi anlamlarına gelen sosyal politika, sosyal hizmetler ve refah devleti uygulamalarının politika ve toplum ile olan ilişkilerini incelemektedir (Vargas-Hernandez vd., 2011: 287).

Bu çalışmada; sosyal politika uygulamalarında yerel yönetimlerin rolü ve bu kapsamda İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin yoksullara yardım ulaştırmaya çalıştığı Sosyal Yardım Birimi uygulamaları değerlendirilmiştir. Sosyal Yardım Birimi çalışmalarının en önemlisini maddi yardımlar oluşturmaktadır. Bunun yanında ihtiyaç sahiplerinin kendi ihtiyaçlarını kendilerinin karşılayabilmeleri için gıda yardımı yapmak yerine gıda kuponu yardımı yapılmaktadır. Ayrıca yetim, öksüz ve şehit çocuklarından ilköğretim ve ortaöğretimde okuyanlara eğitim yardımı da yapılmaktadır.

1. Sosyal Politika

Sosyal politika; Latince kökenli "sosyal" (ortak, arkadaş, yoldaş) ve politika teriminin kökenindeki politik kelimesinin Yunanca "polis" (devlet ve şehir) kelimelerinden gelmekte olduğu anlaşılmaktadır. Tek tek değerlendirildiğinde birbirinden oldukça farklı anlamlara sahip Yunanca ve Latince iki kelime, daha sonraları birleşerek Almanya'da bir ilmi disipline ad olarak verilmiştir. Kavramın ortaya çıkışı ve farklı anlamlar taşımasından dolayı "sosyal politika" zaman içerisinde "sosyal siyaset", "sosyal ekonomi", "toplumsal politika", "çalışma ekonomisi", "endüstri ilişkileri", "refah politikası" vb. değişik anlamlarda kullanılmıştır (Tuna ve Yalçıntaş, 1999: 21-26).

Sosyal politika, toplumsal yaşamda ortaya çıkan ve bu bilim dalının kapsamına giren tüm problemlerle ilgilenir. Bu kapsamda sosyal politikanın özellikle ayrı bir bakıma ve korunmaya ihtiyacı olanlar için, koruyucu, güçlendirici, sosyal adaleti ve eşitliği sağlayıcı bir işlevi olduğu söylenebilir. Çalışma ilişkilerinden kaynaklanan sosyal politikalar daha yeni olmasına karşın, geniş anlamdaki sosyal politikalar insanlık tarihi kadar eski olup, işçi ve işveren sınıfı ve bunlar dışındaki tüm sosyal sınıflar ve problemleriyle ilgilenmektedir (Tuna ve Yalçıntaş, 1999: 27-30; İcağasıoğlu Çoban ve Özbesler, 2009: 33). Kavramsal olarak sosyal ihtiyaçların karşılanması ve insanın refah seviyesinin yükseltilmesi anlamlarına gelen sosyal politika (Midgley ve Tang, 2001: 244), sosyal hizmetler ve refah devleti uygulamalarını konu edinerek genel olarak sosyal refah ve bunun politika ve toplum ile olan ilişkilerini incelemektedir (Vargas-Hernandez vd., 2011: 287).

İlgilendiği alanın makro yapısına bakıldığında sosyal politikanın birçok disiplin ile ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Yakın ilişkili olduğu alanlardan birisi de ekonomidir. Ekonomi biliminin konusunu ekonomik faaliyetlerin incelenmesi oluşturmaktadır. Sosyal politikanın konusu ise, bu ekonomik faaliyetlerin toplum içindeki etkileri ve neden oldukları sosyal olaylardır. Sosyal politika bu olaylar karşısında tarafsız değildir. Düzeltici ve denge sağlayıcı bir düşünce doğrultusunda hareket eder. Toplumun refahı ve toplumsal barışın sağlanması için ekonomik oluşumların sınıflar arasında yaratması olası dengesizlikleri ve adaletsizlikleri gidermeye dönük önlemleri inceler (Talas, 1992: 19).

1.1. Yoksulluk

Sosyal politikanın ilgilendiği en önemli konulardan bir tanesi ekonomik faaliyetlerin toplum içindeki etkileri ve neden oldukları sosyal olaylardır. Bunlardan birisi de ekonomik olarak sebebi ne olursa olsun “yoksulluk”tur. Yoksulluk kavramı, yoksul sözcüğünden gelmektedir. Yoksul sözcüğünün sözlük anlamı; *1. Geçinmekte çok sıkıntı çeken (kimse, toplum, ülke), yoksuz, varlıksız, varyetsiz, fakir, fukara, zengin, varıl karşıtı: 2. (mecaz) İstenilen nitelikte ve özellikte*

olmayan, yetersiz anlamlarına gelmektedir. *Yoksul olma durumu, yoksulluk, varyetsizlik, sefillik, sefalet, fakirlik* (www.tdk.gov.tr) manalarını taşımaktadır.

TÜİK tarafından yoksulluk, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Dar anlamda yoksulluk, açlıktan ölme ve barınacak yeri olmama durumu iken, geniş anlamda yoksulluk, gıda, giyim ve barınma gibi olanakları yaşamlarını devam ettirmeye yettiği halde toplumun genel düzeyinin gerisinde kalmayı ifade eder (TÜİK, 2011: 379).

Yoksulluk, mutlak yoksulluk ve görelî yoksulluk olmak üzere temel olarak iki şekilde tanımlanabilir. Mutlak yoksulluk, bireyin geçimini sağlayabilmek için ihtiyaç duyduğu kaynaklardan yoksun kaldığı bir duruma işaret etmektedir. Görelî tanımlar ise, bireyin ya da grubun, toplumun diğer üyelerine kıyasla sahip oldukları kaynakları (başka bir deyişle, onların görelî yaşam standartlarını) gösterir (Marshall, 1999: 825). Görüldüğü üzere yoksulluk değişik şekillerde tanımlanabilmektedir. Bu tanımların ortak noktaları; "bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumunun bulunması" olarak değerlendirilebilir (Hacımahmutoğlu, 2009: 13).

Yoksulluk, sadece az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin değil, özellikle dünya ekonomilerinin küreselleştiği ve rekabetin uluslar arası boyutlarda yaşandığı 1980'li yıllardan sonra, gelişmiş ülkelerin de temel bir problemi haline gelmiştir (Güneş, 2010: 8). Vergi sisteminin adaletsiz olması, doğal afetler, rant ekonomisi, çalışamayacak durumda olan özürlü sayısının fazla olması, miras yoluyla elde edilen gelirler, piyasada tekelleşmenin olması, enflasyon ve işsizlik toplumların hayatında temel problemlerinden birisini oluşturan yoksulluğa neden olan kaynaklar arasında yer alan faktörlerdir (Aktan, 2002: 551):

Bireylerin yoksul olmalarına neden olan unsurlardan birisi de kişilerin tembelliklerinden dolayı yoksul olmaları olarak değerlendirilmektedir. Yoksulluk yardımı, kişilerin bu özelliklerini daha da barizleştirip onları bağımlı hale getirebilir. Dolayısıyla yoksulların tembel olması, cahil olması gibi yoksul olmalarına neden

olan özellikleri aynı zamanda yoksul kalmalarına da neden olabilmektedir (Buğra, 2005: 3).

Yoksulların kendi durumlarını değerlendirdikleri bir araştırmada; Yoksul ailelerde ailenin geçimini sağlamakla görevli kimsenin hasta, özürlü veya sürekli bakıma muhtaç durumda olması en sık karşılaşılan sorunlardan birisidir. Yoksul ailelerde karşılaşılan bir diğer önemli sorun ise, gelirin çok yetersiz olmasına karşın çocuk sayısının çok fazla olmasıdır (Cansuyu, 2010: 235-237).

Her toplum ekonomik durumlarının yükseltilerek refah içerisinde yaşamak ister. Bunun için de refah seviyesini düşüren yoksulluk unsuru ile sonuç alacak şekilde mücadele edilmesi gerekmektedir. Yoksullukla mücadele, sadece yoksul olanların ya da sadece yoksulluğu azaltma noktasında yardım faaliyetlerinde bulunan resmi ya da sivil toplum kuruluşlarının değil toplumun tüm kesimini ilgilendiren önemli bir konudur. Yoksullukla mücadelede öncelikle kimlerin yoksul olduğunun tespit edildiği yoksulluk envanterinin çıkarılması gerekmektedir (Gündoğan, 2008: 54-56).

1.2. Sosyal Yardım

Sosyal koruma programı içerisinde son sırada yer alan sosyal yardımların temel hedefi yoksullukla mücadeledir (Hacımahmutoğlu, 2009: 12-25). Sosyal yardım, sosyal güvenlik sisteminin açıklarını kapatıcı ve tamamlayıcı bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Metin, 2011: 185). Genel olarak, muhtaç durumda olanlara yönelik maddi ve maddi olmayan nitelikteki yardımlar anlamına gelmektedir (Taşçı, 2007: 143).

Sosyal yardımın kavramsal karşılığı ise şu şekildedir: “Kendi ellerinde olmayan sebeplerden dolayı fakir olarak doğan veya sonradan fakirliğe düşen ve dolayısıyla mutlak manada yardıma muhtaç hale gelen veya yeterli gelire sahip olmadıklarından dolayı kısmen yardıma muhtaç olan kişilere/ailelere, çoğu kez devlet bütçesinden yapılan karşılıksız maddi desteklerdir” (Seyyar, 2002: 298). Bir başka tanımda ise sosyal yardım; “Bir sosyal güvenlik

yöntemi ve bir sosyal hizmet alanı olup kendi ellerinde olmayan sebeplerle, mahalli ölçüler içinde asgari seviyede dahi geçinme imkanını bulamayan kişileri; muhtaçlık araştırmalarına dayalı olarak en kısa sürede kendi kendilerine yeterli hale getirme amacını taşıyan, karşılıksız mahiyetteki parasal ve nesnel sosyal gelir ve destek sağlayıcı kamusal faaliyetler bütünü (Çengelci, 1993: 10) olarak tanımlanmaktadır.

Sosyal yardım yapmada muhtaçlık önemli bir kıstastır. Kişinin muhtaç olup olmadığını ortaya koyan yöntem ise, muhtaçlık tespitidir. Muhtaçlık tespiti sonunda kişiye yardım yapıp yapılmayacağı sonucu ortaya çıkmaktadır. Böylece sosyal yardım, muhtaçlık tespiti yapıp muhtaç durumda olduğu anlaşılan kişiye verilen yardımlar anlamına gelmektedir (Taşçı, 2010: 124). Halkın vergileriyle finanse edilen sosyal yardımlar hem toplumsal dayanışmanın bir yansıması hem de muhtaçlar açısından bir hak olarak değerlendirilmektedir (Seyyar ve Demir, 2008: 164).

Toplum tarafından muhtaç durumda olanlara karşı yardımlar yapılmaktadır. Herkesin değişik saikler altında yardım etmeleri söz konusu olsa bile toplumsal anlamda sosyal yardım sisteminin pozitif yönleri şunlardır (Taşçı, 2010: 50-52; Güneş, 2010: 46-47):

1. Sosyal güvenlik sistemindeki gedikleri tamamlayıcı fonksiyonu: Sosyal yardımın olumlu yönlerinden biri, sosyal güvenlik yöntemlerinin açıklarını kapatıcı, daha başka bir ifade ile sosyal güvenliğin gediklerini tamamlayıcı bir yöntem olmasıdır. Bunu yaparken de güçlü bir sosyal sigorta sisteminin olması gerekmektedir.

2. Tasarruf Fonksiyonu: Kaynakların kullanılmasında tasarrufu sağlamaya imkan vermesi de sosyal yardımın bir diğer olumlu yönünü oluşturmaktadır. Böylece, yardımların ihtiyaç türü ve önemine göre bireysel olarak ayarlanabilmesinden dolayı, sosyal yardımın tasarruf sağlanabilme özelliği ortaya çıkmaktadır.

3. Psiko-Sosyal ve Diğer Olumlu Fonksiyonları: Sosyal yardım alan kişilerin, kısa süreli de olsa "muhtaçlık" ve "yoksulluk" psikolojisinden kurtulma imkanına sahip olmaları, ruh sağlığına katkı

açısından önemli görülmektedir. Ayrıca sosyal yardım alan kişinin, yaşama zorunluluğu olması dolayısıyla yapmaya mecbur kalabildiği çalma, gasp, kapkaç gibi fiillerden sosyal yardım alması sonucunda uzak kalma imkanı olabilmektedir.

Olumlu birçok faydası olan sosyal yardımların bir takım negatif yönleri de bulunmaktadır. Bunlar (Taşçı, 2010: 52-54; Güneş, 2010: 47-48):

1. Damgalanma ve Küçük Düşürülme Faktörü: Sosyal yardımdan yararlanacak kişinin muhtaç olduğunu kanıtlamak zorunda kalması ile ilintili olarak “damgalanması” birey için onur kırıcı bir davranış olarak değerlendirilebilir.

2. Refah Bağımlılığı (Tembellik-Bağımlılık Endişesi): Refah bağımlılığı olarak da ifade edilen, sosyal güvenlik sisteminden uzun süre yararlananların yardım sistemine dayanarak yaşamaları ve bu durumu istismar etmeleri söz konusu olabilmektedir.

3. Suistimal Edilme Endişesi: Sosyal yardımlarda suistimal iki şekilde ortaya çıkabilmektedir. Birincisi, haksız sebeplerle yani ihtiyaç sahibi olunmamasına rağmen yardım talep etme veya alma ile ilgilidir. İkinci istismar türü de yardımlardaki mükerrerlik ile ilgilidir. Bu durum, aynı kişinin farklı kurumlardan ayrı ayrı yardım alması anlamına gelmektedir.

1.3. Yerel Yönetimler

Kamu Yönetimi Sözlüğü'nde yerel yönetimler “merkezi yönetimin dışında, yerel bir topluluğun ortak bir gereksinimini karşılamak amacı ile oluşturulan, karar organlarını doğrudan halkın seçtiği, demokratik ve özerk bir yönetim kademesi, bir kamusal örgütlenme modeli” olarak tanımlanmaktadır (Bozkurt ve Ergün, 1998: 258). Türk Kamu Yönetimi'nde, kamu hizmetlerinin ‘*yer yönünden* yerinden yönetim esasına’ uygun olarak yürütülmesi amacıyla oluşturulan yerel yönetimler; bu kamu hizmetlerinin devletin merkezi örgütlenmesi ve hiyerarşisi dışındaki bir takım organlar tarafından yerine getirilmesi demektir (Eraslan Yayınoglu,

2005: 42). Yerinden yönetim, ülkenin değişik coğrafya alanlarında farklılık gösteren yerel ortak istemlerin karşılanması, hizmetlerin sunulması ve sorunların çözülmesi için yerel özerkliğe sahip, karar organları seçimle oluşan, halkın yerel kararların oluşumuna katılımının ve denetiminin öngörüldüğü ve herkesin birbirlerini tanımalarına imkan tanıyan yakın ilişkilerin olduğu bir yerel örgütsel yapıyı içeren yönetim anlayışıdır (Bozlağan ve Demirkaya, 2008: 92; Aydemir, 2002: 39). Anayasa gereğince, özerk yönetim birimleridir; merkezi yönetimin hiyerarşik denetimi altında değil, vesayet denetimi altında iş görürler (Güler, 2001: 2).

Kamusal hizmetlerin sunulmasının sadece merkezi idare birimleri aracılığı ile gerçekleştirilmesi hukuki, siyasal ve ekonomik birtakım gereklere ve gerçeklere aykırı düştüğünden dolayı yerel yönetimlerin bulunmasına ihtiyaç vardır (Nadaroğlu, 1978: 22).

1.3.1. Ülkemizde Yerel Yönetim Kuruluşları

1982 Anayasası'nın 127. maddesi, yerel yönetimleri, "il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere, kuruluş esasları kanunla belirlenen ve karar organları, gene kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileri" olarak tanımlamaktadır (Emrealp, 2007: 15). Ülkemizde üç ayrı türde yerel yönetim kuruluşu vardır. Bunlar, kentsel yörelere hizmet eden belediyeler, kırsal topluluklar yerel yönetim kuruluşu olan köyler ve il sınırları içindeki yerel topluluğa hizmet yapan il özel idareleridir. 1984 yılında büyükşehir niteliğinde olan yerleşim yerleri için yeni bir belediye modeli oluşturulmuştur (Yalçındağ, 1995: 25; Eryılmaz, 2008: 139; Tortop, Aykaç, Yayman ve Özer, 2006: 108-129)

1.3.1.1. Belediye Yönetimi

Belediye, beldenin ve belde sakinlerinin mahalli ve müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe

sahip kamu tüzel kişisi olarak tanımlanmaktadır (Tortop, Aykaç, Yayman ve Özer, 2006; 150; Gökaçtı, 1996: 19).

Yerel yönetim kuruluşları içinde en önemlisi belediyelerdir. Türkiye nüfusunun yaklaşık % 80'i belediye sınırları içinde yaşamaktadır. Merkezi yönetim hiyerarşisi dışında, yerel halkın seçimi ile işbaşına gelmiş ve yerel halka hizmet etmekle görevli bir kuruluş olması nedeniyle önemlidir. Türkiye'de iki çeşit belediye bulunmaktadır. Birincisi, bütünüyle Belediye Kanunu'na göre kurulan ve çalışan belediyeler; ikincisi ise yalnızca büyük kentlerde faaliyet gösteren ve farklı bir statüye tabi olan Büyükşehir Belediyeleridir (Eryılmaz, 2008: 151; Eraslan Yayınoglu, 2005: 42).

1.3.1.1.1. Belediyelerin Özellikleri

Bir yerel yönetim birimi olan belediyeler, sahip oldukları bazı özellikler nedeniyle diğer yerel yönetim birimlerinden farklılık gösterirler. Türkiye'de belediyeler bir "alan yönetimi" olmamaları nedeniyle, il özel idarelerinden, sosyal ve ekonomik açıdan daha gelişmiş yerleşim birimlerinde kurulmaları nedeniyle de köylerden farklıdır. Bu iki farklılık, belediyelerin görev ve yetkilerine de yansımıştır. Kısaca belediyelerin genel özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz (Bozlağan, 2005: 27-37; Çarkçı, 2008: 116-117; Eryılmaz, 2005: 198-202; Öztemel, 2001: 27-28):

❑ Belediyeler, siyasal nitelikli yönetim birimleridir. Belediyenin varlık nedeni yerel tercihtir. Oluşturulan seçim mekanizması, belediyelere siyasal bir kimlik kazandırmaktadır. Belediyeyi oluşturan organlardan "meclis" ve "başkan" seçmenler tarafından seçilmektedir. Encümen üyelerinin ise yarısı, seçilmişlerden (meclis üyelerinden) oluşmaktadır.

❑ Belediyeler, kendilerine özgü gelir kaynaklarına, bütçeye ve mali özerkliğe sahiptir. Başka bir ifadeyle, gelir kaynaklarını büyük ölçüde serbest bir biçimde harcamaktadırlar.

❑ Belediyeler, tüzel kişiliğe ve yönetsel özerkliğe sahip kamu yönetim birimleridir. Bu özellik dolayısıyla, karar alma ve

uygulama açısından birçok kamu yönetim birimine göre daha serbest bir konumdadırlar. Belediye kendi adına etkinlikler gerçekleştirebilmekte, yükümlülükler altına girmekte ve hukuksal ilişkiler geliştirebilmektedir.

❑ Belediye bir hizmet kurumudur. Belediye, yerel nitelikli ortak hizmetleri üreten bir kamu kurumudur. Belediyenin yürüttüğü hizmetin kamu hizmeti niteliğinde olması, kamu yararı ilkesinin ön planda tutulmasına neden olmaktadır.

❑ Belediye kâr amacı gütmeyen bir kurumdur. Belediye faaliyetlerinde temel amaç kamu yararının korunmasıdır. Hizmetlerin finansmanı vergi, resim, harç ve diğer gelir kaynakları ile sağlanır.

❑ Belediye bürokratik bir kurumdur. Belediyelerin görevleri, yetkileri, hak ve imtiyazları yürürlükteki yasalarda ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Bu nedenle, belediye faaliyetleri, ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde yürütülür.

2.Yerel yönetimlerin Sosyal Politika Uygulamalarındaki Rolü

'Yerel' terimi nasıl tanımlanırsa tanımlansın, geçmişte sosyal politikaları ve uygulamaları şekillendirmiştir ve günümüzde de bu etkisini sürdürmektedir (Daly ve Davis, 2011: 354). Devletin küçültülmesi ve özelleştirme politikalarının tüm dünyada yaygınlaşmasıyla birlikte merkezi yönetimlerin kamusal hizmetlerin sunumundaki rollerinde önemli bir daralma söz konusu olmaktadır (Sezer ve Vural, 2010: 217). Yerel sosyal politikalar; yerel ölçekte sosyal sorunlar ve bunlara yönelik mikro politika uygulamalarından meydana gelmektedir (Seyyar ve Demir, 2008: 158).

Yerel yönetimlerin sosyal politikanın sağlanmasına katılımı incelendiğinde, bu kurumların dönem dönem ve ülkeden ülkeye değişmekle birlikte önemli sosyal politika fonksiyonlarını yerine getirdiği görülmektedir. Ekonomik istikrarın sağlanması, gelir dağılımı ve kamu hizmeti işlevlerine sahip olan yerel yönetimler, gerek gelişmiş ve gerekse gelişmekte olan ülkelerde ilk iki fonksiyonu

yeterince yerine getirememektedir. Bu kurumlar sosyal politikanın sağlanmasına temelde kamu hizmeti çerçevesinde merkezi idarenin bölgesel düzeydeki temsilcisi veya partneri rolünü üstlenerek katılmışlardır (Ersöz, 2011: 65-66). Yerel yönetim birimleri, hizmet ettikleri alandaki kişilerin yoksullukları ile doğrudan muhatap olmakta ve sosyal politika harcamalarını bu kapsamda yapmaktadırlar (Craw, 2010: 906-907). Bu kapsamda özellikle ekonomik olarak problemlerin yaşanmasına neden olabilecek kötü uygulamaların önlenmesi için yerel yönetimlerin merkezi devlete yardımcı olması, ortak çalışmalarda bulunması gerekmektedir (Stevens ve McGowan,1983:414).

Yerel yönetimler merkezi devletle birlikte kamu hizmetini yerine getiren kuruluşlar olarak daha çok geniş anlamda sosyal politikanın konusuna giren hizmetlerin yerine getirilmesinde görev almışlardır. Çünkü işçi sınıfı merkezli ve çalışma hayatını düzenleme amaçlı sosyal politika önlemlerinin neredeyse tamamı yasama erkine sahip merkezi devlet tarafından yürütülebilecek bölgesel nitelikli değil, ulusal düzeydeki politikalardır. Örneğin, çalışma koşullarını iyileştirmeye yönelik yasal düzenlemeler bir ülkedeki tüm işçi ve işverenler için bağlayıcı olup her yerel yönetimin ayrı ayrı düzenlemelerine terk edilemez (Ersöz, 2011: 66).

Ülkemizdeki yerel yönetim kuruluşlarından sosyal politika uygulamalarında önemli bir rol alan büyükşehir belediyelerinin fonksiyonlarını başlıklar halinde aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Ersöz, 2011: 159-204; Aydın, 2008: 152-157):

1. Yoksulluk merkezli hizmetler

1.1. Sosyal yardımlar (nakit yardımı, giyecek ve yiyecek yardımı, yakacak yardımı, öğrenci bursları vb.)

1.2. Sosyal hizmetler

1.2.1. Yaşlı ve özürülere yönelik sosyal hizmetler

1.2.2. Korunmaya muhtaç çocuklara yönelik hizmetler

1.2.3. Kadın ve aileye yönelik hizmetler

2.Kadınlar, gençler, özürlüler ve yaşlılar merkezli genel hizmetler

3.Temel sosyal politika alanındaki hizmetler

3.1.Sağlık (sağlık taraması, ambulans hizmetleri, hastane ve özellikle yaşlılara bakım hizmeti vb.)

3.2.Eğitim (kreş, yuva, anaokulu, meslek edindirme kursları vb.)

3.3.Konut (özellikle gelir seviyesi düşük olanlara yönelik olmak üzere vb.)

2.1. Belediyeler ve Sosyal Yardım Uygulamaları

Belediyelerin sosyal politika uygulamalarındaki önemli unsurlarından birisini sosyal yardımlar oluşturmaktadır. Merkezi devlet açısından ele alındığında sosyal güvenliğin bir uygulama biçimi olarak bilinen sosyal yardım, yerel yönetimler, sivil toplum ve özel sektör eliyle de gerçekleştirilmektedir (Taşçı, 2010: 123). Bireylerin yerel yönetimlerden beklentilerinin artması, yerel yönetimleri merkezi yönetimin sosyal devlet anlayışı çerçevesinde çalışmaya zorlayarak bölgede yaşayanların ihtiyaçlarının karşılanması yoluna gidilmektedir (Kaya, 2012: 158).

Sosyal yardımlar alanında yerel yönetimlerin katılımı, şehir yönetimlerinin doğuşuna kadar uzanmakta ise de, bu kurumlar 1300'lü yıllardan itibaren yapılan "yoksulluk yasaları" çerçevesinde sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin sağlanmasında görev almışlardır (Aydın, 2008: 29).

"Yerel Sosyal Yardımlar", 1980 sonrasında genel olarak bir artış eğiliminde olmasına rağmen, özellikle 1990'lı yılların ortasında, daha bilinçli bir şekilde belediyelerce önem verilen bir konu olmaya başlamıştır. Bu bilinç, tek yönlü bir bilinç olarak kalmamış; potansiyel sosyal yardım alıcısı konumundaki halkın da, belediyelere sosyal yardım alanındaki sorumluluklarını hatırlatıcı bir bilince sahip olması ile "çift yönlü" bir bilinç olarak ortaya çıkmıştır. Bu bilinçlenme düzeyinin bir neticesi olarak da belediyeler, zamanla bünyelerinde

müstakil olarak “sosyal yardım müdürlüğü” gibi birimler kurma hamleleri ile bu alanda uzmanlaşmaya doğru adım atmaya başlamışlardır (Taşçı, 2007: 145-146). Çünkü, yardıma muhtaç bireyler için yardım başvurusunda bulunulabilecek ilk yer Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları iken, ikinci yer belediyeler olmuştur (Öğülmüş, 2011: 90).

Belediye sosyal yardımlarının tür, nitelik ve kapsamı genişlemekte, bu kurumlar sosyal yardım alanında giderek uzmanlaşmaktadır. Bununla birlikte belediyelerin sosyal yardım hizmeti sunması birtakım avantaj ve dezavantajları da bünyesinde barındırmaktadır. Belediyelerin seçilmiş ve halka en yakın yönetim birimi olmaları, bürokrasi ve kırtasiyeciliğin daha az olması, denetim ve koordinasyon kolaylığı, politika ve programların uygulama başarısının yüksekliği, yerel bağış kaynaklarının daha hızlı harekete geçirilmesi ve daha fazla kaynak temini ve sosyal yardımların uzun yıllardır sürdürülen ve en yaygın hizmet türü olması, belediyeler tarafından sosyal yardım hizmeti verilmesinin avantajlarını oluşturmaktadır (Güneş, 2010: 45).

Belediyeler tarafından sosyal yardım hizmeti verilmesinin avantajları yanında aşağıdaki dezavantajları da bulunmaktadır (Güneş, 2010: 45-46; Kesgin, 2008: 299-307; Aysan, 2007: 29):

1. Kayırmacılığa açık olması: Standartlardan uzak, ilke ve yöntemlerin belli çerçevede sürdürülememesi yoksullar arasında ayrıma neden olmakta ve bu durum belediyelere olan güveni de aratmaktadır.

2. Sosyal yardımların türleri, nitelikleri ve yararlanma kriterleri ile yararlanacak kitlenin özellikleri bakımından standartlarının tespit edilmemiş bulunması.

3. Sosyal yardımlarda sürekliliğin bulunmaması ve dönemsel olarak yoğunlaşan bir sosyal yardım hizmeti sunulması.

4. İstisnaları olmakla birlikte genelde belediyeler tarafından yapılan sosyal yardımların, yoksul kişinin topluma kazandırılmasını amaçlayan geniş perspektife sahip yardımlardan ziyade muhtaçlık

halinin giderilmesine yönelmesi, yoksulluğu azaltma yönünde bir hedefin belirlenmemiş olması.

5. Koordinasyonsuzluk ve Eşgüdüm Yokluğu: Yoksulluk alanında birçok aktör faaliyette bulunmasına rağmen bunlarla ilgili bir koordinasyonsuzluğun olması birçok soruna yol açabilmektedir.

6. Hizmet sunanların yetersizliği ve bürokrasi: Kaynak ve zaman israfının önüne geçebilmek için hizmet sunan birim ve kişilerin sosyal hizmet alanında uzman olmaları gerekmektedir.

7. Sosyal yardımların psikolojik etkisi ve yardıma alıştırma korkusu: Yoksullar için sosyal yardımların geçici ve acil bir çözüm olduğu bilinci kazandırılmalıdır. Aksi halde yoksulluğun düzelmesi yerine daha kötü bir duruma gelmesi söz konusu olabilir.

8. Sosyal yardımların büyük çoğunluğunu aynı yardımların teşkil etmesi.

9. Sosyal yardım yapılan kitlenin izlenmemesi.

2.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Yardım Birimi Örneği

İstanbul Büyükşehir Belediyesi yaklaşık 13 milyon nüfusun yaşadığı büyük bir metropol şehir konumundadır. Şehrin devasa büyüklüğü ve coğrafi konumu itibariyle stratejik bir noktada olmasından dolayı belediye hizmetlerinin önemi daha da artmaktadır. Her yerde olduğu gibi İstanbul'da da yoksul, yardıma muhtaç insanlar bulunmaktadır. Özellikle diğer illerden göç alması nedeniyle şehre gelen göçmenlerin hemen ya da bir müddet iş bulamaması da kişileri yardıma muhtaç hale getirebilmektedir. Bu kapsamda yapılan yardımların daha sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'na bağlı Sosyal Hizmetler Müdürlüğü bünyesinde Sosyal Yardım Birimi görev yapmaktadır.

Müdürlüğün çalışma amacını şu şekilde özetleyebiliriz: "Şehrin ve şehirlinin yaşam kalitesini yükseltmek, İstanbul ve İstanbullunun ortak medeni ihtiyaçlarını karşılamak üzere; sosyal hizmetlerin toplumun her kesimi için erişilebilir şekilde yerinden

yönetim anlayışıyla; planlı, programlı, etkili, verimli, eşgüdümlü, kaliteli ve yüksek standartlarda değişen şartlara göre manevra kabiliyetine sahip bir yapılanma içerisinde paydaşlarla koordineli olarak yürütülmesini sağlamak”tır.

İBB Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, sosyal yardım çalışmalarını hukuki bir zemine dayandırmak için “İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal İşler ve Yardım Esasları Yönetmeliği”ni düzenlemiştir. Yönetmelik, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun 10. maddesi ile 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 15. maddesinin (b) bendi hükümlerine dayanılarak faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu yönetmelik çerçevesinde yapılan yardım uygulamalarına ait genel esaslar şu şekildedir:

❑ Ayni ve nakdi yardımda bulunan belediyeye bu amaçla bütçeye her yıl ödenek konur. Yıl içerisinde yapılacak sosyal yardımların toplam tutarı, bütçenin % 3’ünü geçemez.

❑ Belediye ayni ve nakdi yardım faaliyetlerinde bulunan kurum ve kuruluşlarıyla gerekli işbirliğini sağlayarak sosyal yardım faaliyetlerine bu kurum ve kuruluşların katkısını artırmak için çaba gösterir, gerektiğinde yapılacak yardımları koordine eder.

❑ Ayni ve nakdi yardım programlarının uygulanmasında yaşlı, özürlü, çocuklar, kimsesiz ve düşkünlere öncelik tanınır.

❑ Yardım taleplerinin karşılanmasında; belediyenin mali durumu, hizmetin ivediliği, muhtaç olma derecesi, başvuru veya tespit sırası dikkate alınır.

2.2.1. Sosyal Yardımlardan Yararlanma Hakkı

Sosyal yardımların yapılmasında temel amaç ihtiyaç sahiplerinin gıda, giyinme, barınma, ısınma, eğitim, sağlık gibi temel nitelikte sosyal ve ekonomik bir sorununun çözümünde ona yardımcı olunmasıdır. Bu kapsamda insan onurunu zedelemeyecek koşullarda, vatandaşa en yakın ve en uygun yöntemlerle sunulmasına özen gösterilmektedir.

❑ Yardım alanlara sürekli bir yardım uygulanmamaktadır. Çok mağdur durumda olanlara yılda en fazla 5 defa yardım yapılmaktadır. Bunun haricinde her ay yardımda bulunma durumu söz konusu değildir.

❑ Çok mağdur durumda olanlar içerisinde bulunanlar öncelikli olmak üzere 2 yılda bir yardım alan aileler ziyaret edilerek ekonomik durumlarında bir düzelme olup olmadığı takip edilmektedir.

İBB Sosyal Yardım Birimi uygulamasından yararlanma hakkı bulunanlar şunlardır:

1. Belediye sınırları içinde ikamet eden muhtaç, yoksul, kimsesiz, düşkün ve özürlü kişiler,
2. Belediye sınırları içindeki kamuya ait eğitim kurumlarında eğitimini sürdürmekte olan muhtaç öğrenciler (ilköğretim ve lise)
3. Afetlere maruz kalmış olup ayni ve nakdi yardıma ihtiyacı olduğu tespit edilen kişiler,

2.2.2. Sosyal Yardım Başvurusu

Sosyal yardımlardan yararlanabilmek için ihtiyacı olanların Sosyal Yardım Birimine başvuru yapmaları gerekmektedir. Şahsen başvuru haricinde de değerlendirmeler yapılabilmektedir. Başvuru yapılmış şekilde değerlendirilen uygulamalar ise aşağıdakiler gibidir:

1. Şahsen Başvuru
2. Telefon ile başvuru (153 nolu telefonu arayarak)
3. İBB Başkanına gönderilen mail aracılığıyla başvuru (Herkes tarafından bilinmesi nedeniyle)
4. İhbar yoluyla: Yardım almaya hak kazanıldığı düşünülen kişinin yakınları, komşuları, mahalle muhtarı vb. kişilerin ihbar etmesi suretiyle başvurulmuş sayılmaktadır.

Ayrıca başvuru olmasa dahi, basında yer alan veya zabıta birimlerince tespit edilip belediyeye bildirilen yoksul, muhtaç, özürlü, kimsesiz ve düşkünlere de re'sen yapılacak inceleme üzerine yardımda bulunulmaktadır.

Yukarıdaki yöntemler haricinde herhangi bir başvuru alınmamaktadır. Yalnızca 2010 yılında İstanbul'a bağlı 150 köye gidilerek yardıma muhtaç olanlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda yaklaşık 1.000 aile tespit edilmiş ve bu ailelere gerekli yardımlar yapılmıştır.

2.2.3. Başvuruda İstenen Belgeler

Sosyal yardım talebinde bulunmak için Sosyal Yardım Birimine başvuracak olan kişilerden aşağıdaki belgeleri hazırlamaları istenmektedir:

1. Nüfus cüzdanı sureti veya kimlik fotokopisi
2. İkametgah belgesi
3. Yardıma muhtaç olduğuna dair fakirlik ihtiyaç ilmühaberi
4. Gerektiğinde diğer makam ve kişilerden alınacak (özürlü ise sağlık raporu, geliri ve ihtiyacı ispata elverişli belgeler gibi)
5. Müdürlükçe lüzum duyulan bilgi ve belgeler

Yardımdan yararlanabilmek için yukarıdaki belgelerin teslim edilmesi gerekmektedir. Ancak müdürlüğün uygun görmesi halinde, zabıta veya müdürlük personeli marifetiyle yerinde yapılacak inceleme sonucu durumu ve kimliği tespit edilenlerden başkaca belge istenmeksizin yardım yapılabilir. Belediye sınırları içinde oturan ve yetkili makamlarca verilmiş yeşil karta sahip kişilerden ayrıca fakirlik ihtiyaç ilmühaberi istenmektedir.

2.2.4. Başvuruların İncelenmesi

Başvuru sırasında bireylerin konut durumları (kira/malîk), sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı çalışıp çalışmadığı, aile nüfusu (kardeş sayısı, okula giden, gitmeyen vb.), medeni durum, ailenin geçimini nasıl sağladığı, ailede sağlık problemi olup olmayanlar, ailede özürlü durumda olup olmayanlar, daimi olarak hastanede yatan hastaları olup olmadığı ile ilgili bilgiler üzerinden genel bir değerlendirme yapılmaktadır. Bilgisayara girilen bu veriler

kapsamında ilk değerlendirmeyi kişilerin beyan ettikleri bilgiler kapsamında bilgisayar yapmakta ve kişinin durumuna göre puan vermektedir. Aldığı puan itibarıyla “çok mağdur” ve “mağdur” olarak değerlendirilen bireylere yardım yapmada öncelik tanınmaktadır.

Yardım başvurusunda bulunan kişilerin beyan ettikleri bilgiler ve ilk değerlendirme çerçevesinde kişilerin adreslerine gidilerek bilgilerin doğruluğu kontrol edilmektedir. İncelemelere 2 kişilik ekip gitmektedir. Bu kapsamda toplam 50 personel çalışmaktadır. Bu ekip, yardım talebinde bulunanların adreslerine giderek; komşularından, çevre esnaftan, muhtarlıklarından bilgi alarak ve bizzat kendileri ile ikametgâhlarında görüşerek, haklarında Sosyal İnceleme Raporu düzenlemektedirler. Sosyal İnceleme Raporunda başvuranların genel durumları, istekleri ve ihtiyaçlarıyla ilgili toplanan bilgiler belirtilmektedir. Şahısların beyanlarında sosyal güvencelerini içeren bilgiler var ise konuyla ilgili belgeler istenmekte ve evrakına eklenmektedir. Başvuranın evrakları Sosyal İnceleme Raporu ile birlikte karara bağlanmak üzere “Değerlendirme Kurulu”na gönderilmektedir.

2.2.5. Değerlendirme Kurulunun Görev ve Yetkileri ve Başvuruların Değerlendirilmesi

İncelemelerde bulunan ekibin yapmış olduğu tespit sonuçları İBB Başkanı tarafından 2 yılda bir seçilen 5 kişilik Değerlendirme Kurulu'nun toplantı gündemine getirilmektedir. Bu 5 kişilik ekip Sosyal Hizmetler Müdürü, ilgili daire başkanı ve genel sekreter yardımcısı ile 2 yıl için seçilen en düşük Müdür seviyesinde olmak üzere diğer 2 bürokrattan oluşmaktadır. Değerlendirme Kurulu, toplantıları ihtiyaca göre artmakla birlikte normal koşullarda ayda en az 4 kez toplanmaktadır. İBB Başkanı gerekli görmesi durumunda süresinden önce üyeleri değiştirebilir. Süresi biten üye yeniden görevlendirilebilir. Değerlendirme Kurulu üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır. Kararlar toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu ile alınır. Oylarda eşitlik olması halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır.

Kimlerin yardım alabileceğine ve yardım alacak olanların ne kadar alması gerektiğine karar veren Değerlendirme Kurulu'nun görev ve yetkileri şunlardır:

1. Sosyal yardım talebiyle Belediyeye müracaat eden veya Belediyeye tespit edilen yoksul ve muhtaç kişilerin durumlarını değerlendirerek yardım yapılmasının uygun olup olmadığına, uygun bulunması durumunda yapılacak yardımların miktarı, süresi ve şekli ile ilgili uygunluk görüşü vermek.

2. Sosyal İşler ve Yardım Esasları Yönetmeliğinde hüküm bulunmayan hallerde sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanacak kişilerde aranacak şartları tespit etmek, uygulamanın ne yönde yapılması gerektiği hakkında harcama yetkilisinin kararına esas olmak üzere uygunluk görüşü vermek.

3. Bütçe yılı içinde toplu halde yapılacak aynı/nakdi (toplu gıda, barınma, yakacak, eğitim bursu gibi) sosyal yardımların miktarı, süresi ve şekli ile ilgili olarak, belediyenin bu amaçla geçmiş yıllarda yaptığı yardımları, belediyeye yapılan yardım başvuruları, güncel ihtiyaç durumlarını ve bütçe imkanlarını dikkate alarak genel uygunluk görüşü vermek.

Değerlendirme Kurulu yardım başvurusunda bulunanların talepleri ile bütçe karşılaştırması yaparak ilgili kişilere ödeme yapılabilmesi için Başkanın onayında kredi mutemedine ödeme talimatı verir. Bankadan kısa sürede ödenebilmesi için Sosyal Yardım Biriminin bulunduğu alanda İBB'nin anlaşmalı olduğu bankanın küçük bir şubesi (2-3 çalışanı olan) faaliyette bulunmaktadır.

2.3. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Yardım Birimi Yardım Çalışmaları

2.3.1. Nakdi Yardımlar

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne bağlı Sosyal Yardım Birimi'nin çalışmalarının önemli bir kısmını ihtiyaç sahiplerine yapılan nakdi yardımlar oluşturmaktadır. Sosyal Yardım Biriminin nakdi yardımda bulunabilmesi aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

1. Belediye dar gelirliilere, muhtaç, yoksul, düşkün, kimsesiz ve özürllülere sosyal, sağlık ve ekonomik sorunlarının çözümlünde yardımcı olabilmek amacıyla nakdi yardımda bulunmaktadır. Yapılacak nakdi yardımların miktarı ve süresi Müdürlüğün teklifi üzerine veya re'sen Değerlendirme Kurulu tarafından muhtaçlık durumu dikkate alınarak belirlenmektedir.

2. Tabiiyetine bakılmaksızın İstanbul'a gelip de imkansızlıklar nedeniyle yaşadığı yere dönemeyen veya İstanbul'da bulunduğu sırada hastalığı nedeniyle hastanelerde tedavi edilmesi gereken ve herhangi bir sosyal güvencesi olmayanlara durumlarını doktor raporuyla belgelemeleri durumunda ikametgah belgesi aranmaksızın kimlikleri ve hastalık evraklarıyla nakdi ödeme yapılabilmektedir.

3. Belediye sınırları içinde afetlerden zarar görenlere de Değerlendirme Kurulu tarafından belirlenecek miktarda nakdi yardım yapılabilmektedir.

Sosyal politikalarda önemli bir yer tutan sosyal yardımlar içerisinde İBB Sosyal Yardım Biriminden son üç yılda (2009-2011) yardım alan ailelerin sayısı ve bunlara yapılan yardım miktarı aşğıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 1. Nakdi Yardım Alan Aile Sayısı ve Yardım Miktarı

Açıklama	Gösterge Durumu	2009	2010	2011
Nakdi Yardım Alan Aile Sayısı ve Yardım Miktarı	Hedef	50.000 Aile	52.000 Aile	55.000 Aile
	Gerçekleşen	48.661 Aile	55.132 Aile	55.543 Aile
	Gerçekleşen Miktar	11.872.275.00	14.140.405.00	14.955.520.00
	Ortalama Dağıtılan Miktar ⁴	243, 979	256,482	269,260
	Gerçekleşme Oranı	% 97	% 106	% 103

Kaynak: İBB Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, Sosyal Yardım Birimi.

⁴ Ortalama dağıtılan miktar, yapılan sosyal yardım miktarının dağıtılan aile sayısına bölünmesi suretiyle bulunmuştur. Her bir ailenin ortalama aldığı para miktarının bulunabilmesi için birden fazla yardım alan ailelerin de tespit edilmesi gerekmektedir.

Tabloda da görüldüğü üzere Sosyal Yardım Birimi stratejik hedefinde ulaşılması hedeflenen dağıtılması gereken yardım miktarı değil, aile sayısı olduğu anlaşılmaktadır. Burada, yardım başvurusunda bulunanların içinde buldukları ekonomik duruma göre yapılması gereken yardım miktarlarının değişiklik göstermesi etkili olmaktadır. Tabloda da görüldüğü üzere İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Yardım Birimi tarafından daha önce Stratejik Planında yer alan hedeflerine ulaşıldığı anlaşılmaktadır. Hatta 2010 ve 2011 yıllarında az da olsa yıl sonunda ulaşılması düşünülen rakamların üzerine çıktığı anlaşılmaktadır.

Tablodan çıkarılabilecek bir diğer bilgi yardım başvurusunda bulunanların ve dağıtılan yardım miktarlarının yıllar itibariyle artış gösteriyor olmasıdır.

Sosyal Yardım Birimi, yapmış olduğu yardımları genel olarak tek seferlik olarak yapmaktadır. Ancak yardım talebinde bulunanların ekonomik durumlarının çok kötü olması gibi bazı istisnai durumlarda yıl içerisinde en fazla beş defa olacak şekilde yardım yapabilmektedirler. Yukarıdaki tabloda kaç kişinin birden fazla yardım aldığı ile ilgili bilgilere rastlanılmamaktadır. Birden fazla yardım alanların sayılarının belirlenmiş olması, yardım almakta olanların durumlarının çerçevesini oluşturabilmek açısından da önemlidir.

Yardımlar, genellikle yardım talebinde bulunanların başvurularının değerlendirilmesi şeklinde uygulanmaktadır. Bunun haricinde ilk defa 2010 yılı içerisinde Sosyal Yardım Birimi çalışanları tarafından İstanbul'a bağlı 150 köyde tarama yapılarak yardıma muhtaç olanlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda yapılan çalışma sonucunda yardım alan aile sayısı ve dağıtılan yardım miktarı aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 2. İstanbul'a Bağlı Köylerde Dağıtılan Yardım Miktarı

Açıklama	Gösterge Durumu	2010	2011
Sosyal Yardım Birimi Tarafından yapılan Köy Taraması Çalışması	Aile Sayısı	1.447 Aile	1.025 Aile
	Yardım Miktarı	“473.150.00	“343.800.00
	Ortalama Dağıtılan Miktar	“326.986.00	“335.414.00

Kaynak: İBB Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, Sosyal Yardım Birimi.

2.3.2. Gıda Kuponu

Gıda kuponu, yardım başvurusunda bulunan ailelere temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere para yerine geçebilen alışveriş kuponu (çeki) verilmesidir. Yardıma muhtaç olan bireylerin ne tür ihtiyaçları olduğunu en iyi kendileri bilmektedir. Bu kapsamda ihtiyaç sahiplerine standart yardımlar yapmak yerine kendi ihtiyaçlarını kendilerinin alabilecekleri para yerine geçen karşılığında mal alınabilecek kuponlar verilmektedir.

Gıda kuponu uygulamasına hak kazananların belirlenmesi de sosyal yardım biriminden yardım alanların belirlenmesi sürecinde yapılanlarla aynıdır. Değerlendirme Kurulu hangi aileye kaç adet gıda kuponu verilmesine karar vermektedir. Gıda kuponu verilmesi kararlaştırılmış ailelere üzerinde kendi T.C. kimlik numaralarını yazacak şekilde gıda kuponları düzenlenmektedir. Kendileri için hazırlanmış bulunan gıda kuponları anlaşmalı marketlerde kullanılabilir. İBB Sosyal Yardım Birimi tarafından ihtiyaç sahiplerine verilen gıda kuponları Kiler, Kim, Migros, Şok ve CarrefourSA mağazalarında kullanılabilir.

Son üç yıl içerisinde (2009-2011) gıda kuponu dağıtılan aile sayıları da aşağıda yer almaktadır:

Tablo 3. Gıda Kuponu Dağıtılan Aile Sayısı ve Gıda Kuponu Sayısı

Açıklama	Gösterge Durumu	2009	2010	2011
Gıda Kuponu Dağıtılan Aile Sayısı ve Gıda Kuponu Sayısı	Hedef	200.000	180.000	180.000
	Gerçekleşen	147.964	102.966	114.242
	Kupon Sayısı	745.014	731.070	1.180.421
	Dağıtılan Ortalama Kupon Sayısı ⁵	5,03	7,1	10,3
	Gerçekleşme Oranı	% 74	% 57	% 63

Kaynak: İBB Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, Sosyal Yardım Birimi.

Yukarıdaki tabloda 2009-2011 yılları arasında ihtiyaç sahiplerine dağıtılan Gıda Kuponu sayıları ve dağıtılan aile sayıları yer almaktadır. Yıllar itibariyle aile başına dağıtılan ortalama gıda kuponu sayısında artış gözükse de 2010 yılında dağıtılan gıda kuponu sayısının 2009 ve 2011 yıllarından daha az olduğu görülmektedir.

Gıda kuponları kişilerin başvuruda belirttikleri ihtiyaç durumlarına göre kupon üzerine bireylerin T.C. kimlik numaralarının yazılarak kendilerine teslim edilmesi sonrasında kullanılmaktadır. Bu da modern anlamda sosyal yardım olarak değerlendirilebilecek bir uygulama olarak düşünülmektedir. Çünkü bireyler gerçekten ihtiyaçları olan ürünleri almaktadırlar. Yakacak ve giyecek gibi diğer aynı yardımlardan farkı, bireylerin kendi ihtiyaçlarını kendilerinin tespit etmesine ve bunun karşılanmasına imkan vermesi açısından önemlidir.

---

⁵ Ortalama dağıtılan kupon sayısı, dağıtılmış olan toplam kupon sayısının dağıtılan aile sayısına bölünmesi suretiyle bulunmuştur. Her bir ailenin ortalama aldığı kupon sayısının bulunabilmesi için birden fazla gıda kuponu alan ailelerin de tespit edilmesi gerekmektedir.

2.3.3. Eğitim Yardımı

İBB Sosyal Hizmetler Müdürlüğü eğitimi devam etmekte olan ihtiyaç sahiplerine de yardım yapmaktadır. Yetim, öksüz, şehit ve özürlü çocukları okuyan (üniversite hariç) her aileye yılda bir defa olmak üzere 200 TL yardımda bulunmaktadır. Kimlerin bu yardımları alacağına belirlenmesi sürecinde İBB Sosyal Yardım Birimi, Milli Eğitim İl Müdürlüğü ile irtibata geçerek karar vermektedir. İl Milli Eğitim Müdürlüğü de İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri kanalıyla tüm okullara ve öğrencilere ulaşabilmektedirler. Öğrenci Belgesi, Yetim ya da şehit belgesi ile birlikte durumunu belgeleyen kişilerin başvurusu Mernis'ten kontrol edilerek hak sahiplerine eğitim yardımları yapılmaktadır.

Eğitim, yoksulluk zincirinin kırılmasındaki en etkin araç olarak değerlendirilmektedir. Uzun dönemde yoksulluğun kalıcı bir biçimde azaltılabilmesi için, yoksul çocukların eğitime devam etmeleri şarttır (Demir Şeker, 2008: 177). Bu kapsamda da eğitime devam eden ancak akranlarına göre özellikle ekonomik olarak daha zayıf olanların korunması gerekmektedir.

2009-2011 yılları arasında eğitim yardımları kapsamında değerlendirilen Şehit Çocuğu– Yetim-Öksüz-Engelli Öğrenci Yardımı Dağıtılan Öğrenci Sayısı ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

**Tablo 4. Şehit Çocuğu– Yetim-Öksüz-Engelli Öğrenci Yardımı
Dağıtılan Öğrenci Sayısı**

Açıklama	Gösterge Durumu	2009	2010	2011
Şehit Çocuğu– Yetim-Öksüz-Engelli Öğrenci Yardımı Dağıtılan Öğrenci Sayısı	Hedef	42.500		60.000
	Gerçekleşen	52.500		49.160
	Gerçekleşme Oranı	% 124		% 82

Kaynak: İBB Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, Sosyal Yardım Birimi.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere 2009 yılında 52.500 öğrenciye eğitim yardımı yapılmışken, 2011 yılı içerisinde 49.160 öğrenciye eğitim yardımı yapılmıştır. 2010 yılı içerisinde eğitim yardımında bulunulmamıştır. Eğitim yardımları önceleri yükseköğretim öğrencilerine de yapılmakta idi, ancak merkezi hükümet tarafından yapılan düzenlemelerle yerel yönetimlerin yükseköğretim öğrencilerine yapacakları yardımın tek elden yani merkezi hükümet tarafından yapılması yoluna gidilmiş ve yerel yönetimlerin kendilerinin yardım yapma imkanlarının önü kapatılmıştır.

Sonuç ve Değerlendirme

Yardımların kısa dönemli ve acil önlemler olduğu göz ardı edilemez. Ancak mutlaka daha uzun hedefli politikalar üretilmesine gereksinim vardır. Dayanışma duygusu güzel bir duygu olmakla birlikte, yoksulluğun sıradanlaşmasının önüne geçilmesi gerekir. Sistemik olmayan bir biçimde, rastgele dağıtımla yürütülen doğrudan yardımların, "sadaka" zihniyetiyle yapılması, aynı kanıksanmışlığa hizmet etmekte ve toplumsal siyasal davranış kalıplarının dışında, tek yanlı ve mahcup bir ilişki düzlemi kurmaktadır. Oysa sosyal politika uygulamalarının yurttaşlık temeline dayanan bir hak olarak kabul edilmesi çağdaş toplumların önemli unsurlarından biridir (Fırat, 2008: 211-212). Yürütülen yardım çalışmalarını değerlendirirken yoksulluk ile belli bir ölçüde mücadele edildiğinin de hiçe sayılmaması gerekir. Ancak bu mücadele şeklinin yoksulluğu giderici bir yanının olmadığı ayrıca vurgulanmalıdır. Hatta yardıma muhtaç bırakmanın, yoksulluğu yeniden üreten bir şekilde geliştiği eklenmelidir (Metin, 2011: 195). Nitekim, yardım alan yoksul bireylerin yoksulluk ile ilgili algılarının araştırıldığı bir çalışmada araştırmaya katılanların çoğunluğu yardımların sistematik edildiğini düşünmektedirler (Cansuyu, 2010: 235-237).

Yardım vb. faaliyetlerle ilgili ülkemizdeki en önemli problem, yardımların etkin ve verimli bir şekilde değerlendirilememesidir. Yardımların etkin bir şekilde dağıtılamaması da sistemleri

beraberinde getirmektedir. Bu kapsamda özellikle son genel seçim (2011 Haziran) sonrasında yapılması planlanan yardım faaliyetinde bulunan birimlerin “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” bünyesinde tek çatı altında toplanacak olması uygulamasına geçilmesi, kaynakların etkin bir şekilde değerlendirilmesini sağlayacaktır.

Bazı ihtiyaç sahipleri istedikleri yardım miktarlarına ulaşamadıkları halde bazıları birden fazla yardım alabilmektedir. Bundan dolayıdır ki, yardım yapan kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlıklı bir şekilde sağlanması gerekir. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından yardım alan kişilerin başka gelirlerinin olup olmadığı ile ilgili yapılan bir araştırmada, 2009 yılı verilerine göre yoksulluk yardımı ve yaşlılık, özür lülük vb. yardımları birlikte alanların % 29,33 olduğu ortaya çıkmıştır (Ortakaya ve Torun, 2011: 89). Bu sadece yardım kuruluşları ve yardım türlerinin küçük bir kısmı olduğu düşünülürse mükerrer yapılan yardımların oranları daha iyi anlaşılabilir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal yardımları gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaştırabilmek amacıyla ayrıca bir birim oluşturması ve bu birimi aktif bir şekilde hizmet verebilecek şekilde yeterli personel ile çalıştırması önemli bir unsurdur. Ayrıca yıl içerisinde yardım yapılacak miktarın belediye bütçesinin % 3'ünü geçmeyecek şekilde sınırlandırılması da aynı zamanda siyasi bir kurum olan belediyenin yapacağı yardımların suistimal edilmesini engellemek için aldığı önemli bir önlem olarak değerlendirilmektedir.

AB uyum süreci bağlamında sosyal hizmetlerin yerelleşmesine yönelik kararların olması da İBB Sosyal Yardım Birimi çalışmalarını önemli hale getiren bir başka unsurdur. Ayrıca İBB Sosyal Yardım Birimi çalışmaları ile ilgili aşağıdaki değerlendirmelerde bulunulabilir:

□ Yardımların gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaştırılabilmesi için İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde tek elden ya da koordineli bir şekilde yapılması gerekir. Valilik bünyesinde yer alan “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı” çalışmalarına bakıldığı zaman İBB Sosyal Yardım Birimi ile paralel çalışmalarda bulunmaktadırlar. Ancak bu iki kurum arasında koordinasyonun

olmaması yapılan yardımların etkinliğini azaltmaktadır. İBB Sosyal Yardım Birimi'nin başında bulunan Belediye Başkanı'nın aynı zamanda Valilik bünyesindeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Mütevelli Heyeti daimi üyesi olduğu düşünüldüğü zaman kurumlar arasındaki koordinasyonun önemi daha da artmaktadır.

❑ Kamu kurumları arasında olması gereken koordinasyonun STK'lar arasında da olması gerekmektedir. STK'lar tarafından yapılan sosyal yardımlar, özellikle İstanbul ölçeğinde düşünüldüğü zaman hiç azımsanmayacak kadar önemli hale gelmektedir. İHH, Deniz Feneri, Kimse Yok Mu, Cansuyu vb. gibi aynı zamanda uluslararası yardım faaliyetlerinde bulunan STK'larla koordinasyon kurularak işbirliği içinde hareket edilmelidir.

❑ Yardım faaliyetlerinin suistimal edilmemesi için gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması gerekmektedir. Bu kapsamda da özel gayret sarfedilmelidir. Belediyenin bir hizmet kurumu olması ve merkezi hükümetten farklı olarak halka yakın olması gerçek ihtiyaç sahiplerinin belirlenmesi noktasında belediyeyi daha avantajlı hale getirmektedir. Yapılan sosyal yardım paralarının vergiler aracılığıyla tüm vatandaşlardan toplandıdığı düşünüldüğü zaman, gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşmanın önemi daha da artmaktadır.

❑ Sosyal yardıma muhtaç kişilerin genel olarak tespit edilememiş olması ve sadece yardım başvurusunda bulunanlara yardım yapılıyor olması önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Yardım başvurusunda bulunanlara yardım yapılabilmesi, yapılan incelemeler neticesinde oluşsa bile gerçek ihtiyaç sahibi olup da yardım alamayanların bilinmemesinden dolayı, yardımların verimli bir şekilde değerlendirilemediği anlamına gelmektedir. Yardımların verimli bir şekilde yapılabilmesi için, İstanbul genelinde sosyal ihtiyaç haritasının çıkarılması ve sosyal yardımların önceliklendirilmesi gerekmektedir.

❑ Yardıma muhtaç, yoksul vatandaşların tespiti yanında aynı zamanda yoksulluğa neden olabilecek; toplumsal cinsiyet, etnik köken, engelliler, çalışan çocuklar, eğitim sorunları ve göç gibi yoksulluk üreten alanlara yönelik projelerin geliştirilmesi

gerekmektedir (Zengin ve Öztaş, 2009: 23). Özellikle göç olgusu yardım alan ailelerin sayılarının artmasına neden olabilmektedir (Öğülmüş, 2011: 89).

❑ Sosyal yardım konusunda görev yapan kurumların verdiği hizmetlerde, talepleri karşılamakta yetersiz olmasının önüne geçilebilmesi için Sosyal Yardım Birimi'nin doğrudan nakit yardımında bulunmanın yanında ihtiyaç sahiplerinin sonraki dönemlerde de yardıma muhtaç olmalarını engellemek için çalışmalarda bulunması gerekir. Çünkü bu tür yardımların sürekli, kesintisiz bir şekilde yapılması insanların ihtiyaçlarını gidererek fayda vermek yerine onları tembelliğe sevk ederek onlara zarar verebilmektedir. Bu durumun özellikle değerlendirilmesi ve durumunda düzelme imkanı olmayanlar için değil ama düzelme imkanı olanlar için, onların mevcut durumlarını düzeltici, kendilerini geliştirici, üretime katılmalarına imkan sağlayıcı projelerin geliştirilmesi gerekir.

❑ Ekonomik durum ve işsizlik de Sosyal Yardım Birimi çalışmalarını önemli oranda etkilemektedir. İnsanların işsiz kalması, hayatlarını devam ettirebilmeleri için yardım almalarını zorunlu kılmaktadır. Bundan dolayı Sosyal Yardım Birimi çalışmalarının yoğunluğunu azaltmak ve yapılan yardımların sürekliliğini sağlayabilmek adına işsizlikle, Türkiye İŞ-KUR İstanbul Şubesi ile koordineli bir şekilde çalışmalar yapılarak, gerekirse işsiz bireylerin işe girmelerine yardımcı olabilecek meslek edindirme faaliyetlerinin yapılması da faydalı olacaktır. Özellikle çalışabilecek durumda olanların yardım başvuruları yaptıkları esnada verdikleri bilgilerin otomatik olarak İŞKUR tarafından da görülebilmesi, işe yerleştirme konusunda daha koordineli bir çalışmanın sonucu olacaktır. Bu kapsamda Sosyal Yardım Birimi'nin istihdam konusunda çalışmalarda bulunabilecek özellikte personel istihdam etmesi, yapılacak çalışmaların kaliteli ve hızlı yapılmasını sağlayacaktır.

❑ Ayrıca, şehit çocuğu, öksüz ve yetim çocuklara yapılan eğitim yardımlarının yıl içerisinde tek sefere mahsus değil de süreklilik arz edecek şekilde yapılması, toplumsal yaşamda dezavantajlı konumda bulunan bu tür ihtiyaç sahipleri açısından daha faydalı olacaktır.

Kaynakça

- Aktan, Coşkun Can (2002), **Yoksullukla Mücadele Stratejileri**, Manşet Basın-Yayın, Ankara.
- Aydemir, Güneşin (2002), "Yerellik Kavramı", **STK'lar, Yerelleşme ve Yerel Yönetimler**, içinde 29-57, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Aydın, Murat (2008), **Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler**, Yedirenk Yayınları, İstanbul.
- Aysan, Fatih (2007), "Belediyelerin Üstlendikleri Yeni Rol: Sosyal Belediyecilik", **Sosyal Politikalar Dergisi**, Sayı: 2, Kış.
- Bilgin, Mustafa (2002), "Yerel Yönetimlerin Bölgesel Kalkınmadaki Etkinliği: Göller Bölgesi", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 2.
- Bozkurt, Ömer ve Turgay Ergün (1999), **Kamu Yönetimi Sözlüğü**, TODAİE Yayınları, Ankara.
- Bozlağan, Recep (2005), **Liderlik Yaklaşımı ve Belediyeler**, Hayat Yayınları, İstanbul.
- Bozlağan, Recep ve Yüksel Demirkaya (2008), "Geleneksel Kamu Yönetimi Yaklaşımı, Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımı ve Yerel Yönetimlere Etkileri", **Türkiye'de Yerel Yönetimler**, içinde 1-29, Nobel Yayınevi, Ankara.
- Buğra, Ayşe (2005), **Yoksulluk ve Sosyal Haklar**, Sivil Toplum Geliştirme Derneği için Hazırlanan Danışman Raporu.
- Cansuyu Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (2010), **Türkiye'de Yoksulluk Algısı Araştırması: Yardımsızların Yoksulluk Algısı, Yoksulların Yoksulluk Algısı**, Anıl Grup Matbaacılık, Ankara.
- Craw, Michael (2010), "Deciding to Provide: Local Decisions on Providing Social Welfare", **American Journal of Political Science**, Cilt: 54, Sayı: 4, 906-920.
- Çarkçı, Akif (2008), **Ulusal Kalkınma için Yerel Teklifler**, Şehir Yayınları, Ankara.
- Çengelci, Ethem (1993), "Sosyal Refahın Gerçekleşmesinde Sosyal Yardımların Rol ve Önemi", **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi**, No: 11, Sayı: 1-2-3.
- Daly, Guy ve Howard Davis (2011), **Yerel ve Bölgesel Yönetim, Yönetişim ve Sosyal Politika**, (Çev. Onur Can Taştan)] içinde Alcock, Pete, Margaret May ve Karen Rowlingson (2011), **Sosyal Politika: Kuramlar ve Uygulamalar**, (Çev. Edit. Şenay Gökbayrak), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Demir Şeker, Sırma (2008), **Türkiye'de Sosyal Transferlerin Yoksulluk Üzerindeki Etkileri**, DPT Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Emrealp, Sadun (2007), **Yerel Yöneticinin 1 Nisan Rehberi**, Uclg-Mewa (Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Ortadoğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı) Yayınları, İstanbul.

Eraslan Yayinođlu, Pinar (2005), "Yerel Yönetimler Kuruluşlarında Halkla İlişkiler İşlevleri ve Yeni Yaklaşımlar", **Selçuk İletişim**, Cilt: 3, Sayı: 4, 41-52.

Ersöz, Halis Yunus (2011), **Sosyal Politikada Yerelleşme**, İTO Yayınları, İstanbul
Eryılmaz, Bilal (2008), **Kamu Yönetimi**, Okutman Yayıncılık, Ankara.

Fırat, Serap A. (2008), "Yoksulluk, Kentlerde Suç Artışı ve Kent Merkezlerinde Özel Güvenlik Hizmetleri Verilmesi", **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 3.

Gökacı, M. Ali (1996), **Dünyada ve Türkiye'de Belediyecilik**, Ozan Yayınları, İstanbul.

Güler, Birgül Ayman (2001), "Yerel Yönetimler ve İnternet", **Türkiye'yi İnternete Taşımak Konferansı**, İstanbul: 2 Kasım 2001.

Gündoğan, Naci (2008), **Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele**, Asodosya (Ankara Sanayi Odası Dosyası), Ankara.

Güneş, Sadık (2010), **Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü: Türkiye'de Kamusal Sosyal Yardım Alanlarının Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü Araştırması**, Ermat Matbaacılık, Ankara.

Hacimahmutođlu, Hande (2009), **Türkiye'deki Sosyal Yardım Sisteminin Değerlendirilmesi**, DPT Uzmanlık Tezi, Yayın No: 2803, Ankara.

İçağasıoğlu Çoban, Arzu ve Cengiz Özbekler (2009), "Türkiye'de Aileye Yönelik Sosyal Politika ve Hizmetler", **Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi**, Temmuz-Ađustos-Eylül 2009, 31-41.

Kaya, Nurullah (2012), "Yerel Yönetimlerde Sosyal Bütçe; Erzurum Büyükşehir Belediyesi Sosyal Bütçesinin Değerlendirilmesi", **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: 26, Sayı: 2, 157-169.

Kesgin, Bedrettin (2008), **Yerel Sosyal Politika Oluşturmada Yerel Yönetimler ve Uygulama Sorunları**, Uluslar Arası Yoksulluk Sempozyumu Bildirileri, I. Cilt, 1-3 Şubat 2008, İstanbul.

Marshall, Gordon (1999), **Sosyoloji Sözlüğü**, (Çev. Osman Akinhay ve Derya Kömürücü), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

Metin, Onur (2011), "Sosyal Politika Açısından AKP Dönemi: Sosyal Yardım Alanında Yaşananlar", **Çalışma ve Toplum**, 2011 (1).

Midgley, James ve Kwong-leung Tang (2001), "Social Policy, Economic Growth and Developmental Welfare", **International Journal of Social Welfare**, Sayı: 10, 244-252.

Nadaroğlu, Halil (1978), **Mahalli İdareler: Felsefesi, Ekonomisi, Uygulaması**, Sermet Matbaası, İstanbul.

Ortakaya, Ahmet Fatih ve Gamze Torun (2011), "Devlet Tarafından Verilen Sosyal Yardımlarda Mükerrerliđin Hesaplanması", **Yardım ve Dayanışma Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 2.

Öğülmüş, Selahaddin (2011), "Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü" **Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi**, Temmuz-Ađustos-Eylül 2011, 83-96.

Öztemel, Ercan (2001), **Belediyelerde Toplam Kalite Yönetimi**, Değişim Yayınları, Sakarya.

Seyyar, Ali (2002), **Sosyal Siyaset Terimleri: Ansiklopedik Sözlük**, Beta Yayınları, İstanbul.

Seyyar, Ali ve Oral Demir (2008), **Katılımcılık ve Kalkınma Ekseninde Yerel Sosyal Politikalar**, KAM Yayınları, İstanbul.

Sezer, Özcan ve Tarık Vural (2010), "Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Devletin Değişen Rolü ve Merkezi Yönetim ile Yerel Yönetimler Arasında Yetki ve Görev Paylaşımı", **Maliye Dergisi**, Sayı: 159.

Stevens, John M. ve Robert P. McGowan (1983), "Financial Indicators and Trends for Local Governments: A State-Based Policy Perspective", **Policy Studies Review**, Cilt: 2, Sayı: 3. 407-416.

Talas, Cahit (1992), **Türkiye'nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi**, Bilgi Yayınevi, Ankara.

Taşçı, Faruk (2007), **1980 Sonrası Türkiye'de Sosyal Yardımların Analizi**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Taşçı, Faruk (2010), **Sosyal Politikalarda Can Simidi: Sosyal Yardım**, Nobel Yayınları, Ankara.

Tortop, Nuri, Burhan Aykaç, Hüseyin Yayman ve M. Akif Özer (2006), **Mahalli İdareler**, Nobel Yayınları, Ankara.

Tuna, Orhan ve Nevzat Yalçıntaş (1999), **Sosyal Siyaset**, Filiz Kitabevi, İstanbul.

TÜİK (2011), **Türkiye İstatistik Yıllığı** (e-kitap).

Vargas-Hernandez, Jose G., Mohammed Reza Noruzi ve Farhad Nezhad Haj Ali Irani (2011), "What is Policy, Social Policy and Social Policy Changing", **International Journal of Business and Social Science**, Cilt: 2, sayı: 10, 287-291.

www.tdk.gov.tr, (20.04.2012)

Yalçındağ, Selçuk (1995), **Yerel Yönetimler: Sorunlar, Çözümler**, Türk Sanayici ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD) Yayınları, İstanbul.

Zengin, Eyüp ve Cemal Öztaş (2009), "Yerel Yönetimler ve Sosyal Yardımlar: Üsküdar Belediyesi Örneği", **Aile ve Toplum Dergisi**, Ocak-Şubat-Mart 2009.